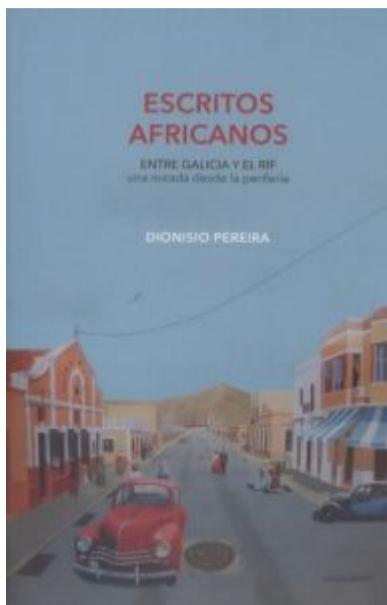

Espai de Dissidència

La Bitàcola de Xavier Diez

27 d'agost de 2020 Llibres

0 comentaris

Escrits africans

Dionisio Pereira, *Escritos africanos. Entre Galicia y el Rif. Una mirada desde la periferia*, SPCAM, Melilla, 2019, 224 pp.

Dionisio Pereira (A Coruña, 1953) és un economista i historiador gallec que ha publicat nombrosos volums sobre història de Galícia, anarquisme i nacionalisme, i amb qui he col·laborat ocasionalment. De fet, juntament amb altres historiadors de la seva generació i més joves, ha contribuït a establir una visió més detallada, i per tant, més desposseïda de tòpics, sobre el passat contemporani de Galícia, una de les nacions ibèriques més sòlides, i paradoxalment, més bandejades i menystingudes pels canals acadèmics oficials. De fet, els treballs de Pereira, sovint associat a Eliseu Fernández, han realitzat una feina ingent per acabar amb els llocs comuns que encara contaminen la visió sobre el seu país, i per contra, il·luminen la no sempre coneguda història de la potència del moviment anarquista gallec, així com la seva connexió amb l'independentisme, especialment entre la Galícia de la diàspora.

A tot això, hi conflueix un altra circumstància que fa de Pereira un historiador fascinant és que viu a cavall entre el seu país i Alhucemes, a la costa del Rif, on manté contacte amb bona part de la realitat i la intel·lectualitat de la zona.

En aquest sentit, aquest llibre publicat l'any passat, i llegit aquest estrany estiu, conté diversos assajos històrics sobre el Rif, aquesta realitat tan pròxima com desconeguda, fet que ens hauria de preocupar a Catalunya, hi ha més residents rifenys que gallecs, i on conèixer la història d'aquesta regió nord-africana hauria de resultar una obligació moral.

El llibre, dividit en dues parts, conté primer un seguit d'articles acadèmics sobre aspectes variats de la història recent del Rif i del colonialisme hispànic a la regió. Hi ha treballs interessants sobre la tasca del naturalista Pius Font i Quer a la ciutat d'Alhucemas, les connexions italianes entre intel·lectuals residents en aquesta ciutat costanera, la sanitat i l'educació a la ciutat durant l'època del protectorat o el tràgic naufragi d'un grup de jueus que, el 1961, fugien del Marroc per instal·lar-se Israel.

Ara bé, la part més interessant del llibre, el més essencial, té a veure amb el paper dels gallecs durant les guerres del Riff, entre 1860 i 1927, des d'una variada perspectiva i amb un esforç conscient d'anar desmantellant llocs comuns i els prejudicis atribuïts des de la història oficial respecte als nacionals gallecs. De fet, al llarg del centenar llarg de planes dedicades a la qüestió, hi persisteix certa obsessió per desautoritzar la imatge dels gallecs com a passius, submisos o resignats al destí, que és la projectada per "historiadors oficials", molt especialment per Sebastian Balfour, a bastament citat –i qüestionat– per l'autor. Per contra, en base a una documentació més personal: correspondència, cròniques, memòries, fins i tot el recurs a algunes entrevistes publicades i obres literàries del cicle africà, Pereira desmenteix el tòpic. Hi ha, en primer lloc, les dades. El percentatge de pròfugs i desertors dels forçats reclutes gallecs és dels més elevats de l'estat i aquest és un dels factors que expliquen bona part de les migracions, especialment a Llatinoamèrica. Pereira, en el seu darrer llibre *Nacionalismo e anarquismo na Galiza 1840-1940* publicat enguany i que la pandèmia no em va permetre presentar aquesta primavera, en parla a bastament.

D'altra banda, també hi apareixen elements interessant. Com ara algunes històries de desercions de gallecs i d'integració en algunes kabiles rifenyes, o d'una actitud hostil respecte al militarisme espanyol. Un important refractarisme a la guerra, una presència important de militants nacionalistes gallecs i independentistes (que, com en el llibre anteriorment

ciutat, estan més lligats del que els tòpics acostumen a admetre). Si ens referim al període d'intensitat bèl·lica de 1921 (Annual) a 1927 (quan amb l'ajut francès, Abd-el Krim és derrotat), es percep també com l'eclosió dels independentismes europeus, amb el referent irlandès i la creació de diversos estats, també acaba tenint certa repercussió en tensions creixents amb els soldats castellans, i que sovint té com a elements de fricció les expressions culturals (especialment la música i el ball) i la llengua. Ara bé, i molt especialment entre els soldats amb certa consciència prèvia, sovint lligats a les ciutats mitjanes, i organitzats en les Irmandades da Fala, l'elaboració d'un discurs en què s'arriba a la conclusió que Galícia també és una víctima colonial d'Espanya. Això, per descomptat, també conviu amb un discurs imperialista eurocèntric que considera els rifenys com a poble per civilitzar. Res, tampoc, no massa allunyat dels debats catalans coetanis, i en un moment en què pensadors com Franz Fanon encara no havien pogut publicar una crítica profunda al colonialisme.

El llibre de Pereira és valuós perquè compleix a la perfecció la condició de tot bon llibre d'història: posa al descobert fets i processos desconeguts, i fa qüestionar bona part dels prejudicis que afaïçonem els nostres marcs mentals. També ajuda a confegir una història que des de la perifèria, ajuda a destruir els tòpics paralitzants. A més, resulta especialment útil per als lectors catalans perquè, d'una banda, posa el focus damunt d'una nació, el Rif, que és origen de centenars de milers de catalans, com ara l'escriptora Najat el Hachmi. De l'altra, perquè marca perfil nacional a una nació, Galícia, tan pròxima i alhora tan desconeguda. Finalment, i no menys important, perquè és capaç de destacar la connexió entre anarquisme i independentisme. Al cap i a la fi, no deixa de ser una seqüència lògica, a condició de deslliurar-nos dels prejudicis marxistes que es van inventar allò de les identitats nacionals com a invent burgès. L'anarquisme no distingeix entre llibertats, o exposat de manera negativa, entre lluites contra les opressions. I les opressions poden ser de tota mena: de gènere, de classe, encara que també nacionals, fet que explica que el rus Bakunin preferís ser al costat dels oprimits polonesos que al costat dels opressors tsaristes.

Hi ha, també, un episodi interessant que l'autor exposa i que desconeixia, i que té a veure precisament amb el Riff. L'11 de setembre de 1923 a Barcelona, que va acabar amb la típica repressió espanyola, la premsa madrilenya va assenyalar que en la manifestació hi havia banderes del Riff i consignes a favor de la revolta independentista liderada per Abd-El-Krim. Sembla, tanmateix, que els fets van ser manipulats (més aviat, o bé devia ser anecdòtic, o bé inexistents, perquè ni la premsa catalana, ni els testimonis personals ho destaquen) i van servir per justificar el cop d'estat de Primo de Rivera de dos dies després. En fi, Espanya, potència colonial maldestra i malparida té consciència històrica. A nosaltres també ens convé tenir-la.